

הלכתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

תוכן עניינים

1. אבנים אבנים אבנים.....1
- ב. כשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין גמא 1
- ג. שיתין הוסיפו.....3
- ד. שיהא אטום באדמה ... מזבח אדמה שהוא מחובר באדמה שלא יבנו לא ע"ג כיפים.....4

דף סא:

א. אבנים אבנים אבנים

המזבח¹ אין עושין אותו אלא בנין אבנים. וזה שנאמר ואם מזבח אבנים מפי השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה. וזה שנאמר (שמות כ פסוק כב) ואם מזבח אבנים תעשה לי מפי השמועה למדו שאינו רשות אלא חובה.

ב. כשעלו בני הגולה הוסיפו עליו ד' אמות מן הדרום וד' אמות מן המערב כמין גמא

המזבח שנבנה² בימי שלמה מתחלה לא היה אלא כ"ה על כ"ה אמה בבסיס, אבל המזבח שעשו בני הגולה וכן העתיד להבנות מדת ארכו ורחבו בבסיסו ל"ב אמות על ל"ב אמות. בעפון ובמערב.

¹ רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק א הלכה יג
² רמב"ם שם פרק ב הלכה ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הכנתא למשיחא בדרף היומי

מסכת זבחים

וכבר התבאר לעיל דף נא: ודרף נד: שכך מעשה המזבח³. מביא דפוס – תבנית מרובע עשוי מד' קרשים, שיהיה אורך ורוחב הדפוס ל"ב על ל"ב אמה⁴, וגובה דפנות הדפוס ה' טפחים⁵. ומעמיד הדפוס במקום שרוצה לבנות המזבח.

ומביא עוד ב' קורות, שאורך כל קורה ל"א אמה וטפת, ורחבן ועביין ה' ה' טפחים, ומחבר אלו ב' הקורות יחד בפינה, כמין ר', ומניחן כך בתוך הדפוס הראשון בזוית מזרחית דרומית, כדי שכשישפוך אח"כ סיד הממוחה לתוך הדפוס, יעכבו ב' הקורות הללו שלא יבא הסיד הממוחה במקומן. וזה כדי שלא יהא במקום הקורות יסוד כזה.

ב ואח"כ מניח תוך הדפוס הנ"ל אבנים גדולות וקטנות שלימות וחלקות⁶, בלי שום פנימה בהן כחגירת צפורן. ואח"כ ממחה יחד סיד, וזפת, וקוניא –

³ כל זה מתפארת ישראל יבין מסכת מידות פרק ג משנה א ועיין רמב"ם הלכות בית הבחירה פרק ב הלכה ז
⁴ של ו' טפחים
⁵ רק אמות של גובה היסוד וגובה הקרנות, וכניסת היסוד וכניסת הסוכב, כל אלה לא היו רק אמות של ה' ה' טפחים
⁶ כך כתב הרמב"ם בפ"ב הט"ז מבחירה וש"ם זבחים דנ"ד א'. אבל תוס' חולין (די"ח) כתבו שלא לקח רק אבנים קטנות וחלקות

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748
 להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה
<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

עופרת מהותך. ומערבין ג' מינין אלו יחד יפה יפה⁷, ושופכן על האבנים שבתוך הדפוס, עד שיתמלא הדפוס. וכשנתיבשו היטב, מסיר הדפוס עם הקורות הנ"ל שהניח בסזוית. ונמצא שנשאר בנוי כולו מקשה א' שארכו בצפון ובמערב ל"ב ל"ב אמה, ואורך מזרח ודרום רק ל' אמה וב' טפחים ל' אמה וב' טפחים, וגובה כל הבניין ה' טפחים. כזה.

ג. שיתין הוסיפו

ובקרן מערבית⁸ של המזבח היו שני נקבים כמיין שני חוטמין דקין, והן הנקראין שיתין⁹ שהדמים יורדין בהן ומתערבין באותה הקרן באמה ויוצאין לנחל קדרון.

⁷ ובלתי ספק, היו יודעין להפליא במלאכתן באופן שנשכח מדורינו האחרון, איך יתערבו ג' מינין אלו יחד להתקשות יחד כאבן. והרי כשיושם עופרת מהותך לתוך סיד וזפת הלחים, מיד יתקשה העופרת ויקפה לבד לגולם א', ולא יתערב עם המימיים הלחים. ותו איך לא חששו שכשיניחו אח"כ אש על המזבח, יותכו חלקי העופרת והזפת, ויתהווה המזבח פגום. אולם סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם איך יערבו ג' מינין הנ"ל באופן שלא יהיו שם חששות שאמרנו. ואפשר נמי שהיה בנס שלא יותך העופרת המעורב. והרי בל"ז כ' בשלמי גבורים (פכ"ז) שהיה נס גדול במזבח החיצון יותר במזבח הזהב, דעל מזבח החיצון היו ג' מערכות גדולות ועצומות, ואש תמיד תוקד עליו, והכהנים גורפין עליהן במגרפות וצנורות יומם ולילה, ואיך לא יפגמו האבנים עי"ז ויפסלו. אלא שהיה בנס, ה"נ שלא יותך העופרת נס היה. ומה"ט לא השיב להו בכלל ניסי דבראי שנעשו בביהמ"ק (כיומא דכ"א א'). מדהו ניסי דקביעי תמיד, וכדמשני התם על קו' אחריתא יע"ש.

⁸ רמב"ם שם פרק ב הלכה יא

⁹ והן הנקראין וכו'. עיין בפ"ג דמדות מ"ב פי' רבינו וז"ל וכבר נתבאר בפ"ה מזבחים ששירי דמים כולם יש מהם שנשפכין על יסוד מערבי ויש מהם שנשפכין ליסוד דרומי לפיכך נתן הב' נקבים בקרן דרומי מערבי מן היסוד כמו שבארנו בצורה זו עכ"ל מבואר מזה כי הנקבים הללו היו בקרן מערבית דרומית ביסוד ולא למעלה בקרן ואלו השיתין היו למעלה בקרן מערבית דרומית ע"י זבחים ס"ג א' וסוכה מ"ח א' איתא עלה בכבש ופנה לשמאלו וכו' יעו"ש אלמא שהיו למעלה ואף אם נימא ליישב שזה נמי נקראו שיתין אף שזה דוחק מ"מ קשה אמאי לא כתב השיתין ממש ועוד דהא בסוכה מ"ט א' ב' ושם איתא דרבנן ס"ל דהשיתין מחוללין ויורדין עד התהום וא"כ איך אפ"ל דדרך אותן נקבים היו יוצאין באמה ויורדין לנחל קדרון ועוד הא הקרן כגוס לכל הפחות ב' אמות מהיסוד וא"כ על כרחך אינן מכוונין הנקבים שבקרן נגד הנקבים שביסוד וע"ע פ"ג דמעילה מ"ג ששם פי' רבינו וז"ל כבר ביארנו בסוכה ששיתין הם שני נקבים במזבח שמתמצין מהם ייני הנסכים ע"כ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת זבחים

ד. שיהא אטום באדמה ... מזבח אדמה שהוא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג כיפיים

כשבנין¹⁰ המזבח בונין אותו כולו אטום כמין עמוד ואין עושין בו חלל כלל וכבר התבאר לעיל דף נח. שהמזבח אין¹¹ עושין אותו אלא בנין אבנים (גזית¹²) וזה שנאמר בתורה (שמות כ פסוק כא) **מִזְבַּח אֲדָמָה תַעֲשֶׂה לִּי שִׁיחָהּ מִחֹבֵר בְּאֲדָמָה¹³ שְׁלֵא יִבְנוּהוּ¹⁴ לֹא עַל גְּבִי כִּיפִין וְלֹא עַל גְּבִי מַחִילוֹת¹⁵.**

(אף שבסוכה לא מצאתי זה) וע"ע לקמן פ"ב מהל' מעשה הקרבנות ה"ו יעו"ש היטיב ובמין שם שכתב שדעת רבינו שהיו מנסכין באותן נקבים שביסוד ולא בנקבים שהיו בקרן ולפ"ז אתי שפיר הכל וי"ל דגם הנקבים שבקרן מלמעלה היו פתוחים להנקבים שביסוד והיו הולכים דרך שם לשיתין והשיתין היו מכוונים כנגד הנקבים שביסוד. הר המוריה שם

¹⁰ רמב"ם שם פרק ב הלכה טז

¹¹ רמב"ם שם פרק א הלכה יג

¹² ולשון זה נראה תמוה באומרו גזית דגזית במזבח היכי משכחת ובלאו הכי ריהמא דלישנא אינו מיושב על אופנו דקאמר אבנים גזית והיה ראוי לומר אבני וזה יורה דתיבת גזית מיותרת וט"ם היא דהנפת ברזל עליו אסור ועוד דברי רבינו תמוהין שהם נגד מקרא מלא בתורה לא תבנה אתהן גזית כמש"כ בהט"ו, ואם כי יש לדחוק בכונתו אבל זיכני ה' והניע לידי ספר משנה תורה ח"ג וד' שנדפס בקוסטאנטינא שנת ה' רס"ט (עוד קודם שנתחבר הכ"מ) ושם ליתא לתיבת גזית והוא הנכון לפע"ד. ציוני מוהר"ג

¹³ בשיעור כמה יהיה חלל תחת המזבח ויפסל לא נתבאר בדברי רבינו אך ראיתי בתוספתא דאהלות הביאה הר"ש בפ"ט דאהלות דר' יהושע אומר אין מעלין עולות גבוה מן הארץ טפח ע"כ וכתב שם הר"ש בפ"ו דזבחים דרשינן מזבח אדמה שיהא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג כיפין ולא ע"ג מחילות ואם היה חלל טפח תחתיו חשיב כמילתא אחריתי ולא כמחובר ופסול להעלות עליו עולה ע"כ. מל"מ שם אולם עיין או"ש שהביא מהראב"ד רמב"ם הלכות טומאת מת פרק א הלכה יאמצאתי בתוס' דאהלות פ"ט בענין רבוע בארון פירוש בארון השוה רחב למטה כלמעלה הנוגע בשולים שלה ר"א מטמא ורבי יהושע אומר מטמא ולמטה מהור מטמא ולמעלה טמא שאין מעלים עליות הגבוה מן הארץ טפח ונ"ל שהוא כענין מה שאמרו א"א לר"ה שתתלקט במלקט ובריהטני והכא נמי אמרי' א"א שלא יהא בקרקע הבית גובה טפח לפיכך כל שהוא נוגע באסקופה בגובה טפח כאילו נוגע בקרקע עולם ולפי הלשון הזה טפח עצמו טמא ורישא דיהא מטמא ולמטה מהור והרב היוני פירש בתוספתא זה פירוש השך ואפילה

¹⁴ ונסתפקתי אם הכבש ג"כ ישנו בדין זה דצריך שלא יבננו ע"ג כיפין לפי שרבינו בדין איסור בנין הגזית ופסול אבנים פנומות השוה הכבש למזבח וכמו שכתב בדבריו ולא מצאתי טעם נכון לחלק בין דין זה דמחובר באדמה שלא הזכיר כי אם מזבח ובשאר הדינים השוה בפירוש הכבש למזבח. במל"מ שם

¹⁵ עוד במל"מ קשה לי על זה מההיא דתנן בפ"ג דפרה הר הבית והעזרות תחתיהם הלול מפני קבר התהום וכבר הביא רבינו משנה זו בפ"ב מהלכות פרה אדומה דין ז' ולכאורה נראה שכל בנין הבית היה הלול וכולל ג"כ אף מקום המזבח וכל מקום שאמרנו ותחתיהם הלול כו' היינו שהוא בנוי כיפין וכמ"ש רבינו בריש פ"ג מהל' פרה וא"כ קשה דהיכי קאמר שלא יבנוהו ע"ג כיפין וסבור הייתי לומר דמאי דאמרין שלא יבנוהו ע"ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרה היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הקנתא למשיחא בדרף היומי

מסנת זבחים

כיפין היינו לומר דשיעור גובה המזבח לא יהיה ע"ג כיפין אלא מחובר באדמה וכן המזבח עצמו לא יהיה כיפין אבל כל שהמזבח מחובר באדמה אם למטה מן האדמה יש כיפין ומחילות אינו מעכב. שוב ראיתי דזה אינו שהרי פ"ו דזבחים (דף נ"ח) אמרו וכ"ת דעביד מחילות בקרקע ושחיש בהו וכי האי גוונא מי הוי מזבח והתניא מזבח אדמה תעשה לי שיהא מחובר באדמה שלא יבננו לא ע"ג מחילות ולא ע"ג כיפין ע"כ הרי הדבר מבואר דס"ל לסתמא דש"ס דאפילו תחת האדמה שהמזבח מחובר לו צריך שלא יהיה לא מחילות ולא כיפין. אשר ע"כ נראה דמוכרחים אנו לומר דדוקא הר הבית והעזרות היה תהתייהם הלול אבל המזבח לא היה תהתייהם הלול מפני גזירת הכתוב דקאמר מזבח אדמה ועיי"ש שהביא רבינו מירושלמי סנהדרין. וכתב עוד ודע שאם עשה המזבח ע"ג כיפין או על ע"ג מחילות לא חשיב מזבח ופסול להעלות עליו קרבן וכדמוכח הסוגיא דריש פ"ו דזבחים. ועיינן אבהא"ז והנה התוס' דף ס"ב ע"א בד"ה ולא ע"ג מחילות כתבו וז"ל בור של שיתין לא הי' חשוב מחילה כיון דהוה צורך מזבח עכ"ל, וכונתם דסוכרים דבור של שיתין הי' תחת המזבח וכן פי' רש"י בסוכה דף מ"ש ד"ה שיתין, חלל שתחת המזבח כנגד מקום הנסכים, והוא למאן דפליג אמ"ד דשיתין מחוללין עד התהום כדפירש"י שם, ומוכח מד' התוס' דקשה להו מבור של שיתין דמה דאמרינן שלא יבנהו ע"ג מחילות היינו אפי' למטה בעומק האדמה, אבל באמת ת"י התוס' דהוק דאי מפרשינן שיהי' מחובר באדמה היינו דעד תהום ארעא יהי' אדמה ולא יהיה חלל באמצע א"כ מאי מהני שהוא צורך מזבח דעכ"פ אינו מחובר באדמה, ולכן בפשוטו מוכח מכאן דדין שיהא מחובר באדמה אינו אלא שיהי' המזבח מחובר באדמה, אבל למטה בעומק תחת האדמה לא איכפת לן אם יש חלל.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DL117K9ciPjB873YPB8kBu>

